

Kaj si obetamo od novega leta?

Z iztekem letošnjega, po mnenju nekaterih ne posebno uspešnega leta, se samo po sebi vsiljuje vprašanje: kaj nam bo prineslo prihodnje leto? Gospodarski kazalci ne obetajo ravno prevelikih radosti, vendar pa bi bila že zgolj opaznejša ublažitve zdajšnjega kriznega stanja najbrž dobra osnova za splošni optimizem. Tem pričakovanjem pa se seveda pridruženje tudi želje in pričakovanja vsakega posameznika v njegovem lastnem življenju. V delu, zdravju, študiju, ljubezni in še čem. O vsem tem smo za nekaj skromnih besed zaprosili kar naše občane same:

Samo Prunk, Polhov Gradec:

»Največji problem bo po mojem še vedno inflacija. Bil bi nad vse vesel, ko bi jo uspeli zmanjšati vsaj za polovico, saj si danes človek s poštnim delom praktično že ne more več zaslužiti enega dobrega avtomobila. Res žalostno. Kar pa zadeva moje osebne želje, bi rad videl, da me drugo leto ne bi preveč privili pri vojakih, kamor se odpravljam.«

Mirjam Jarc, Praproče:

»Z ozirom na to, kar se dogaja z našim družbenim okoljem, naspošno ne pričakujem od leta 1987 posebno veliko. Imam pa seveda veliko osebnih želja: rada bi predvsem šla z očetom na obisk v Ameriko, vleče pa me tudi v Istanbul. Vendar pa bom morala biti zadovoljna že s tem, da bom imela vsaj takšne dohodek, da se bom lahko dostojno preživela.«

Jovan Mitrovič, Trnovo:

»Upam, da bo drugo leto boljše, kot je bilo letošnje. Vsaj kar zadeva draginjo. Zase pa si želim predvsem, da bi ob koncu šolskega leta dobil kar najboljšo spričevalo in šel za dalj časa na morje. Po možnosti v kak boljši kraj kot doslej. Se najbolj me mami otok Vis, kjer bi si rad ogledal znamenito votlino, v kateri je bil Tito s svojim vrhovnim štabom.«

Pod Rožnikom raste biološko središče

Kdor ni prav med tistimi, ki poznajo stvar od drugod, bo ob biološkem središču najbrž kar nehoti še posebej pomislil na biologijo, ki daje središču ime. Spomnil se bo, da je biologija ob fiziki in kemiji pač ena od treh temeljnih svetovnih naravoslovnih ved, v mnogem pa bo morda verjetno tudi vedel, da je biologija v svojih globinah vir izredno prefinjenih spoznanj o naravi in dragocenih dosežkih, ki so zaradi svoje zamotanosti širšemu krogu dejansko komaj razumljivi, kaj šele, da bi mu bili neposredno dostopni. Če jo pogledamo z druge strani, pa je biologija tudi vir največjega ali celo lahko dosegljivega znanja, spoznanj in modrosti o najpreprostejših in vsakdanjih pojavih, ki jih srečujemo in zaznavamo v vsakdanjem življenju malone na vsakem koraku.

Kot veča in nauk o življenju in živem biologija v svojih temeljnih, čisto naravoslovnih izhodiščih raziskuje in prikazuje živa bitja in temeljna življenjska in družbena dogajanja, v praktičnih prizadevanjih pa skupaj z drugimi vedami pomaga svoja naravoslovnega spoznanja spravljati v oblike, primerne za praktično rabo v naravoslovju, najrazličnejših vejah kmetijstva, v gozdarstvu, varstvu narave in okolja, pa v medicini, farmaciji, sportu in drugod.

Že konkretnije pa bi lahko rekli, da biologija s tisto, širšemu krogu težje dojemljivo dejavnostjo posega v svet najsubtilnejših dogajanj in silno drobceh, preprostih samostojnih živih bitij ali prav tako drobceh in subtilnih delih večjih in bolj zamotano sestavljenih in delujočih organizmov. Posega v svet dogajanj, ki mu še ne vidimo dna niti z več stotisočkratnimi mikroskopskimi povečavami niti še ne moremo z najsodobnejšimi napravami in postopki v njih spoznati stotisočkrat prefinjenih fizikalnih in kemičnih dogajanj, ki so v uravnoteženem potekanju prav življenje samo.

Prav tako in še laže razumljivo pa lahko povečamo, da je biologija na drugi strani tudi veča in nauk, ki proučuje in nam predstavlja na videz veliko preprostejše reči in dogajanja. Pripoveduje o živem svetu, »kakršen je v resnici«, o takšnem kot ga torej neposredno vidimo in zaznavamo z drugimi čutili. O živem svetu rastlin in živali, ki jih imamo radi, ker so nam iz najrazličnejših razlogov koristne, lepe ali kako drugače prijetne; pa tudi o živem svetu, ki ga nimamo tako zelo radi, ker je po naših zaznavanjih in spoznanjih manj lep in koristen ali nam celo škoduje; pripoveduje pa nam biologija tudi o človeku kot delu žive narave in družbe, zlasti pa tudi o njegovem mnogostanskem in za ohranitev človeškega rodu nezogibnem tesnem razumevanju in povezovanju z živo in drugo naravo.

Če naj slovenska biologija in druge z njo povezane temeljne in uporabne vede na področju poučevanja, temeljnih raziskav in uporabe lastnih in tujih izsledkov svoja dosedanja prizadevanja še uspešneje nadaljuje, se mora tudi prostorsko in pri svojem vsakdanjem delovanju še tesneje povezati znotraj sebe in z drugimi še zlasti sorodnimi vedami, dejavnostmi in marsikdaj tudi raznostrnimi, navidežno zelo drobnimi, vendar potrebnimi prizadevanji. Organizacijsko in strokovno se mora torej bolj povezati in strniti, da se bo potem lahko še laže in bolj neposredno odpirala navzven in bo lahko še bolj pristihnila tudi mnogoterim vsakdanjim željam in potrebam občanov.

Možnosti za izobraževanje in rekreacijo

Biološko in raziskovalno dejavnost biološkega središča bo imela v botaničnem in živalskem vrtu dobro in nenadomestljivo, skoraj bi lahko rekli idealno materialno osnovo za svoje delo. Odkar se snuje biološko središče, pa njegovi načrtovalci najresneje računajo tudi z obrnjenim: pedagoški, raziskovalni tehnični in drugi delavci iz pedagoškega in raziskovalnega procesa bodo skupaj s svojimi gnotnimi možnostmi, kot so tehnična oprema, knjižnice in drugo hkrati tudi nenadomestljiva kadrovska in gnotna osnova za ustrezno trajno delovanje botaničnega in živalskega vrta na razširjeni sodobni poljudni, strokovni, znanstveni in ekološko neoporetni ravni. Lokacijo biološkega središča narekujejo že obstoječe ustanove, ki bodo njegova prostorska in vsebinska sestavina ali se bo središče prostorsko, vsebinsko in funkcionalno navezalo. To so po eni strani živalski vrt, po drugi enote Biotehniške fakultete, ki določajo lokacijo biološkega središča na jugozahodnem vnožju Rožnika, kjer je po odloku Skupščine mesta Ljubljane v trikotniku med Glinščico, Večno potjo in cesti z Brda v Koseze lokacija okrog 40 hektarjev velikega novega botaničnega vrta.

Tam ni le dovolj ugoden prostor za sam botanični vrt, marveč se bo z oblikovanjem biološkega središča lahko polno naprej razvijalo in dosegalo svojo zamišljeno vsebinsko, gnotno, kadrovsko in oblikovalno raven tudi širše središče Biotehniške fakultete, ki se je začelo na sosednjem prostoru oblikovati že pred skoraj tridesetimi leti.

Ponovno želimo poudariti, da je za samo nastajajoče biološko središče s svojo pedagoško in raziskovalno dejavnostjo, botaničnim in živalskim vrtom in prirodoslovnim muzejem edinstveno ne le v domačem, marveč je v svoji zasnovi izredno posrečeno in racionalno tudi v veliko širšem mednarodnem merilu. Še dodatno vrednost pa mu nedvomno daje neposredno prostorsko navezovanje na središče Biotehniške fakultete in njene enote, s katerimi se povezuje v svoji vsebinski, prostorski in oblikovni zasnovi in možnostih za racionalno mnogostransko delovanje v sorodnih vsebinah na različnih ravneh.

Kaj vse bo obsegal?

Vrnimo se k samemu nastajajočemu biološkemu središču, ki ga delijo Večna pot, kolesarska steza ter že obstoječa in predvidena parkirišča ob njih na dvoje. Na zgornji (severni) strani je živalski vrt, ki na tem mestu utecno deluje že desetletja. Na južni strani je po generalnem urbanističnem načrtu Ljubljane med Glinščico in cesti z Brda v Koseze že od leta 1966 40 hektarjev velik rezervat za botanični vrt. Na skrajnem vzhodnem koncu rezervata so na dobrem hektarju predvidene stavbe biološkega središča. V njih bo v predavalniških, laboratorijskih, kabinetnih in razstavniških prostorih potekal pretežni del biološkega pedagoškega, raziskovalnega in splošnoizobraževalnega dela na najvišji ravni. Zgradbe bodo obsegale tudi rastlinjake, za raziskovalno in pedagoško delo, poleg njih pa bodo tako imenovani ogledni rastlinjaki stalno dostopni tudi širši javnosti - v njih bodo na ogled rastline iz toplejših dežel.

Poleg tega bodo v zgradbah tudi prostori tehnične baze za vzdrževanje nasadov botaničnega in živalskega vrta in še posebej za vzdrževanje notranjih nasadov in aranžmajev pri živalih v živalskem vrtu. Na nekaj hektarjih ob zgradbah bodo rastle in doraščale rastline za pedagoško in raziskovalno delo in pa rastline za v vrtno nasade. Na celotnem preostalem delu rezervata se bodo postopoma razvijali najrazličnejši nasadi, zbirke in prikazi, kako rastline uporabljamo. Dostopni bodo vsakomur. Tisti v bližini zgradb bodo rabili zlasti tudi intenzivnejšemu učenju in splošnemu izobraževanju, od zgradb bolj oddaljeni pa splošnemu izobraževanju in rekreaciji. Štirideset metrov širok pas ob botaničnem vrtu in Glinščici - z njega je lep pogled na Polhograjsko hribovje - bo posebej urejen samo za rekreacijske namene.

Širši javnosti praviloma nedostopni del biološkega središča bo torej razmeroma majhen. V njem bo ob pedagoškem delu potekala predvsem tudi tista, v začetku omenjena preprosta aktivnost, ki je širšemu krogu ljudi in brez ustrezne osnove težko razumljiva.

Trenutno je odkupljena 17 hektarjev zemljišča. Lani (1985) smo ob 175-letnici nepretrganega delovanja sedanjega botaničnega vrta že tudi začeli prva dela, namenjena preselitvi starega botaničnega vrta z Ižanske ceste ob Večno pot. Ob pomoči univerze in dveh ljubljanskih občin, ki pri

Programski načrt ureditve biološkega središča

mestu v ta namen združujejo denar, smo adaptirali nekaj poti, postavili gradbeni provizorij in začeli pripravljati razsadanji. V odkup zemlje, dokumentacijo in druga pripravljala dela je po sedanjih vrednostih vložnih okrog 15 stari milijard - v to pa ni všteto delo biologov in drugih, ki jim pomagajo. Dne 30. junija 1986 je predsednica Skupščine mesta Ljubljane Nuša Kerševan v biološkem središču posadila spominsko drevo in odkrila spominsko znamenje ob začetku del v biološkem središču.

Po dolgoletnih prizadevanjih je izgradnja biološkega središča letos končno tudi sprejeta v nacionalni svežnji investicij na področju družbenih dejavnosti v letih 1986-1990. Po terminskem planu je do konca leta 1988 predvidena izgradnja vseh stavb biološkega središča in približno 5 hektarjev nasadov botaničnega vrta. To bo omogočilo pod Rožnikom združiti vse pedagoško in raziskovalno delo in končno začeti z botaničnim vrtom v novih razmerah.

Od možnosti in razumevanje širše družbene skupnosti, v veliki meri pa tudi od razumevanja in sodelovanja najširšega kroga občanov in ne na zadnje tudi od usposobljenosti in prizadevanj delavcev v biološkem središču pa bosta odvisna tudi kakovost in hitrost preraščanja preostalih zemljišč v učne, splošnoizobraževalne in rekreacijske nasade. Od tega pa je odvisno tudi, kako hitro in dobro se bosta strokovna in gnotna pomoč novega biološkega središča ugodno poznali tudi že v živalskem vrtu.

VINKO STRGAR

Potreba po boljši cestni povezavi

Teško bi našli kraj v Polhograjskih dolomitih, o katerem bi se pisalo in govorilo tako malo kot o Praproču. Brezimna vasica je za večino izletnikov, ki jih prinese od mima, preprosto nekje »bogu za hrbtom«, in kot taka pač ne more vznemirjati pretiranih turističnih apetitov.

Prapročani nasploh veljajo za ljudi, ki ne silijo preveč v ospredje: Spriznjeni so s svojimi stoletnimi bregovi in grapami, in če bi jim usoda navrgla še nekoliko boljše povezavo s svetom, kvalitetnejšo zemljo in srečnejšo roko pri komunalnih vprašanjih, se najbrž ne bi pretirano pritoževali.

»Pri nas je še vedno glavna vršina delo,« pravi Marjanca Jarc, ki že leta vsestransko deluje v družbenem delu kraja. »Večina krajanov namreč zvesto kmetuje, hkrati pa hodijo za boljši kos kruha še delat v Ljubljano in Polhov Gradec (v slednjega manj). Za pravo donosno kmetovanje pa tu gori skorajda ni pogojev: zemlja je namreč slaba (vsja je IV kategorije), teren pa zvečine strm in bregovnat.

Tistim, ki se vozijo na delo v Ljubljano, seveda ne more biti preveč lahko. Vstajati morajo ob 4.00 zjutraj in iti do najbližje avtobusne postaje bodisi v Zalogo, bodisi na Briše. Za tiste, ki so bliže Briskam, je še toliko težje, ker imajo od tam en sam avtobus na dan v Ljubljano in enega nazaj. Nasploh je kraj zelo raztresen in tako so pač tudi avtobusne veze za nekatere boljše, za druge pa slabše.«

Z marjivim delom si vse več hiš nadeva lepšo, sodobnejšo obliko

Problemov ne manjka

Povezava z večjimi kraji, predvsem Polhovim Gradcem, je po mnenju Marjanca Jarca sploh eden največjih problemov Praproče. »Cesta do Zaloga še posebej povzroča skrbi. To je ena sama strmina, pa še ta tako zdelana, da komajda še služi svojemu namenu. Treba bi bilo znižati klance in spljati pot v ugodnejšo traso, toda s tem so težave, ker bi nova cestna izpeljava potem šla čez privatno zemljišče. To pa vsem

lastnikom ni pogodu. Če bi uspeli urediti cestno povezavo in bi skozi kraj peljal avtobus, bi to po mojem ne bi bilo koristno le za naše vozače, ampak tudi za razvoj kmečkega turizma. Za to imamo vse naravne pogoje. Tako pa žal s tem zankrat še ne bo nič.«

Drug, nič manj zgoč problem, ki tare Prapročane, je vodovod. Potrebe po vodi so namreč vsak dan večje, vodovodne napeljave pa so še vedno le posamične (16 hiš od skupno 24, denimo, je na 7 napeljavah) in ne enotna, kot bi bilo potrebno. Treba bi bilo vse te vode združiti v eno samo omrežje in, kolikor je mogoče, zgraditi rezervuar s kapaciteto vsaj 100 kubičnih metrov. Ta bi potem zadoščal za vse. Precej so si obetali od IV samoprispevka, ki naj bi premaknil zadevo, zdaj pa je to propadlo. Za samo KS in nedonosne kmetije, pa bi bili 2 stari milijardi, kolikor je bilo predvideno za obnovo vodovoda, vsekakor prehud zalogaj.

Vešči rokodelci

Seveda pa vse to ne pomeni, da se v kraju prav nič ne premika. Veliko hiš je namreč že obnovljenih in nedavno so dobili tudi telefon. Slednjega so še posebej veselili. Marjanca Jarc pravi: »Tukajšnji krajanji so navzlic vsemu zelo delavni. Pa tudi vešč. Tu skorajda ni človeka, ki bi ne znal splesti denimo košaro ali kos, ali si izdelati kako drugo domačo orodje. To je ljudem že v krvi. Včasih je bilo tu gori tudi veliko sadjarjev. Zdaj je teh manj. Bile pa so tudi klekjarice. Svoje

Pred zimo je treba misliti predvsem na kurjavo

izdelke so nosile v Polhov Gradec, kjer je bila čipkarska šola.«

Nekoč so Prapročani dejali kar mala Vipava. Pa ne zavoljo morebitnega rizlinga ali merlota, ki bi se cedil iz tukajšnjih vinskih kleti, pač pa zavoljo nenavadno tople klime, ki veje čez te bregove. S svojo izrazito prisojno lego je namreč kraj opazno toplejši kot drugi v sosesčini. Pravijo pa, da tudi trava ponekod poganja, da je veselje, še zlasti na strmi skalnati vzpetini nad vasjo, ki je prav zato dobila ime kar - Velika trava.

Marsikako naravno ali ljudsko zanimivost bi se še dalo izbrskati iz teh, po krivici pozabljenih bregov, toda te, kot tudi ne nekateri neručena komunalna vprašanja, bodo morale bržčas še nekaj časa počakati na svoj trenutek. BRANKO VRHOVEC

Vanda Vremšak-Richter, Kolezija:

»Kaj pričakujem od naslednjega leta? Predvsem to, da bomo bolj pazili na naše okolje. Sama pa bi rada po možnosti na natečaju prišla do družbenega stanovanja, ki je trenutno moj največji problem. A za nas prosvetne delavce žal ni kaj veliko perspektiv v teh stvareh, kot tudi pri kreditih ne.«

Darja Trobec, Zalogo:

»Za zdaj še ne razmišljam veliko o prihodnjem letu. Želim si le, da bi bilo v zimskih počitnicah dovolj snega za smučanje in sankanje. Rada pa bi šla med letom tudi na Triglav, saj do zdaj še nisem bila tam gori. No, moja še večja želja pa je, da bi uspešno končala osnovno šolo in si s tem utrla pot nadaljnemu šolanju.«

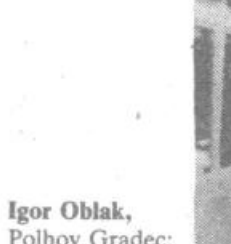
Igor Letonja, Dolgi most:

»Najbolj si želim, da bi bil v šoli vsaj prav dober. Že zdaj pa se po malem veselim izleta v Avstrijo, kjer si bom lahko ogledal pravo hokejsko opremo. Že nekaj časa namreč pri ljubljanski Olimpiji vadim ta šport. Vesel pa bi bil tudi, ko bi se naša pionirsko moštvo kar najbolj odrezalo na prvenstvih tekmah.«

Katarina Kroflič, Murgle:

»Predvsem si želim, da bi ob koncu šolskega leta uspešno opravila izpite na pedagoški akademiji, ki jo obiskujem (vzgojiteljski oddelek). Na tihem pa gojim tudi željo, da bi šla potem za kake pol leta v Anglijo, kjer bi priložnostno delala kot »baby-sitter«, se pravi, kot varuška, ki v odsotnosti staršev pazi na otroke. Toda nisem docela prepričana, če mi bo to uspelo.«

Igor Oblak, Polhov Gradec:

»Od našega gospodarstva realno ne morem pričakovati veliko. Za to ni nobene osnove. Želim si pač le tega kot vsi ljudje - zdravja. In da bi uspešno končal I letnik strojne fakultete, ki jo obiskujem. No, ker smo še mladi, pa seveda ne bo smelo manjkati tudi ljubezni.« Branko Vrbovec